

Gransking skal verða meira opin

Nú er aftur høvi at kunna teg um føroyska gransking og hoyra, hvussu tað hevur skorist seinasta árið. Granskarar og onnur starvsfólk frá granskingarstovnunum bjóða á 11. sinni vælkomnin á Vísindavøku, hesaferð í Sjóvinnuhúsinum í Havn. Eisini koma fleiri granskarar á ferð kring landið við kunning um tað, sum tey arbeiða við og eru komin fram til. Ein fjølbroytt skrá er sett saman, so bæði stór og smá kunnu finna eitt hvørt, sum tey hava áhuga í.

Endamálið við Vísindavøkuni er at kunna alment um føroyska gransking og úrslitini, sum koma undan kavi. Eisini er endamálið at hitta fólk í Føroyum fyri at hoyra, hvat tey hugsa um verandi gransking og um tey hava ynski og hugsot til nýggja gransking. Hetta er týðningarmikið, tí granskingarúrslit mugu áhaldandi breiðast út, til leik og til lærd, og umrøðast og bjóðast av.

Um allan heim verða stórar iløgur gjørdar í gransking. Endamálið er at fáa til vega nýggja vitan og stuðla undir figgarligari og samfelagsligari menning. Ein fortreyt fyri hesum er, at úrslitini av gransking eru atkomulig og at samfelagið verður kunnað um tey.

Granskarar kunna í stóran mun um úrslitini í vísindaligum greinum, sum verða útgivnar í vísindaligum tíðarritum, sum aðrir granskarar lesa. Flestu av hesum tíðarritum krevja gjald fyri at sleppa at lesa tilfarið. Gjaldið er í summum førum rættiliga høgt, og hetta hevur í stóran mun avmarkað møguleikan hjá fólki at kunna seg um nýggj granskingarúrslit. Vandir er fyri, at týðandi úrslit ikki koma út til tey, sum tørva hesi, og at fólk kring heimin sita og granska ymiskt, sum onnur longu hava gjørt og hava útgivið.

Seinastu árinu hevur verið arbeitt miðvíst við at fáa størri opinleika um granskingarúrslitini. Lond, sum gera stórar almennar iløgur í gransking, hava kravt størri opinleika. Ein røð av tíðarritum hava valt at lata greinar vera frítt atkomuligar hjá øllum, hetta verður kallað Open Access. Talan er bæði um nýggj tíðarrit og um kend tíðarrit, sum broyta sína mannagongdir.

Fleiri granskarar hava tikið væl undir við hesi hugsanini, og fleiri almennir stovnar, sum figgja gransking, hava valt at krevja Open Access í størst møguligan mun. Hóast tað gongur rætta vegin, so gongur tað kortini ov seint. Tað eru fleiri sera sterk tíðarrit, sum halda fast við gjaldsskipanina. Hetta kunnu tey, tí tey eru so týðandi – hava so høgan Impact Factor – at granskarar og granskingarstovnar standa í biðirøð at sleppa at fáa tilfar við har. Tað fer tí at krevja okkurt munadygt fyri at at fáa broytt hesar skipanir. Avbjóðingin er at finna ein leist, har pallar til útgávu og fyrisitingarkostnaðir verða goldnir av stuðlinum til verkætlanirnar, heldur enn av lesarunum í síðsta enda.

Eitt stórt evropeiskt átak er júst farið av bakkastokki, sum skal tryggja fría atgongd til granskingarúrslit í 2020. Tað eru evropeiska granskingarráðið ERC og almennir stovnar, sum figgja gransking, úr 11 londum, sum hava gjørt av at leggja veruligt trýst á verandi útgávuskipanir fyri at fáa tey at leggja um til Open Access. Londini, sum eru við nú eru Frakland, Írland, Italia, Luksemborg, Niðurlond, Noregi, Pólland, Slovenia, Stórabretland, Svøríki og Eysturríki. Fleiri væntast at leggjast afturat í næstum. Í Føroyum fylgja vit neyvtt við gongdini og tillaga okkum altjóða krøvini.

Samstundis sum hetta arbeiðið fer fram, verður áhaldandi miðlað á øðrum pallum bæði til leik og lærd. Á Vísindavøkuni eru øll vælkomnin, her eru eingi gjöld.

Vælkomin á Vísindavøku!

Annika Sølvará
Stjóri í Granskingarráðnum

Vísindavøkan í Sjóvinnuhúsinum 28. september

Nú Fróðskaparsetrið hevur fingið nýggj hølir á Vestaru Bryggju er gjørt av at halda Vísindavøkuna har.

Vísindavøkan 2018 verður fríggjadagin 28. september frá kl. 8 til kl. 17.

Í Kongshøll, sum er fyrilestrarhøllin á 4. hædd, verða fleiri stuttar framløgur við úrslitum frá aktuella granskingarverkætlanum. Eisini verður kunning um kappingina Ársins Vitanarfróðu.

Kl. 15 verður móttøka við onkrum leskiligum, handan av ársins miðlaheiðursløn og einum lottum, men hvøssum kjaki millum Magna Mohr og Heina í Skorini.

Í gongunum verða postarar sýndir fram. Hetta eru plakatar, sum granskarar oftast gera til ráðstevnur, har teir hitta aðrar granskarar. Flestu plakatar eru á enskum og eru á vísindamáli. Summar plakatar eru tó á føroyskum og ætlaðar til almenning.

Granskingarúrslit uppá 2 minuttir

Eitt nýtt tiltak verður eftir ætlan í ár. Vit kalla hetta Postarsnarrøður. Her fara nakrir gransk-

arar uppá 2 minuttir at siga, hvat høvuðsboðskapurin í teirra postara er.

Tiltakið verður skipað sum ein kapping, har ein dómsnevnd fer at meta um ymsu snarrøðurnar og kjósa ein vinnara. Tað er hugsandi, at dómsnevndin letur seg ávirka av, hvat áhoyrararnir halda. Tí vóna vit, at tað koma nógv fólk at lurta og klappa.

Postarsnarrøðurnar verða í Kongshøll kl. 10.50.

Vísindi fyri allar sansir

Á svalanum á 2. hædd verða ymsar framsýningar og tiltøk, har starvsfólk frá granskingarstovnunum fara at sýna fram ymiskt forvitisligt, sum ber til at hyggja at, nema við, lukta, smakka og royna.

Starvsfólk og studentar frá Náttúrubreytini á Glasi fara aftur í ár at gera nakrar royndir og sýna fram. Hetta verður í einum tjaldi utanfyri.

Fólk frá Fiskaaling fara at vísa, hvussu streymmátningar verða gjørdar. Hetta verður eisini í tjaldinum.

Vitja Magnus Heinason

Nú Vísindavøkan er á Vestaru Bryggju verður møguligt at vitja umborð á havransóknarskipinum Magnus Heinasyni. Tað verður møguligt at sleppa á rundvísing millum kl. 9 og 11, kl. 13 og 15 og frá 16 til 17. Fólk frá Havstovuni og Magnus Heinasyni fara at vísa runt og greiða frá.

Av trygðarávum verður aldursmark sett á, so tað er fyri børn frá 4. flokki og uppeftir. Næmingar skulu vera í fylgi við lærara.

Tiltøkini á Vísindavøku eru fyri bæði børn, ung og vaksin.

Sí alla skránni fyri Vísindavøkuna aftast í blaðnum.

Vísindavøka á ferð kring landið

Vísindavøkan verður eisini á ferð aftur í ár. Hetta verður skipað nakað øðrvísi enn áður. Talan verður um fimm tiltøk kring landið, sum eru skipað eftir sama leisti. Tiltøkini verða á Seglloftinum á Tvøroyri 17.9., við Løkin í Runavík 19.9., á Sands Bókasavni 20.9., á Sørvágs Bókasavni 24.9. og á Tekniska Skúla í Klaksvík 26.9.

Á hvørjum tiltaki verða triggjar

styttri framløgur við granskarum frá ymsu stovnunum kring landið. Til dømis ber til at hoyra um súlu og súluveiðu, um vit hava meira vind í Føroyum nú enn fyrr, um nær ein læraraútbúgving er nóg góð og um einkjur og einkjumenn í Føroyum í 1800-talinum, fyri at nevna nakrar úr rúgvuni. Framløgurnar eru ymiskar á hvørjum tiltaki.

Á hvørjum tiltaki verður eisini

ein stutt kunning um gransking í Føroyum, um hvat gransking er, hvør granskar, hvat verður granskað og hví. Eisini verður okkurt tilfar at síggja og tosa um í kaffistøðginum.

Sí lýsing fyri tiltøkunum á baksíðuni í blaðnum.

framhald frá síðu 1

Spurningur um tíð

Bárður Joensen fer undir vinnu ph.d.-verkætlan sína um ein góðan mánað. Hann fer fyrst at gera kannningar og lýsingar av aldukortum og aldudata fyri Føroyar. Síðani fer hann at framleiða teldumodell, sum kunnu eftirkannast við at taka stakroyndir ymsastaðni kring Føroyar.

Ætlanin er at gera ymiskar kanningar fyri at eyðmerkja tey støð í landinum, sum eru egnað og áhugaverd at kanna nærri. Um tíð verður til tað, er eisini ætlanin at endurskapa aldurnar í aldutangum og at byggja fysisk modell fyri ávís støð og kanna, hvør orka kann fáast burtúr.

- Eg trúgvi hundrað prosent, at møguleikin at vinna orku úr aldum er til staðar. Tað er bert ein spurningur um, at onkur skal taka

stig til at gera nakað við hetta, og hvussu langur vegurin er.

- Harðbalna veðurlagið ger Føroyar til eitt sera væl egnað stað at gera royndir við alduorku. Um tað eydnast at koma á eitt støði, sum er handilsliga burðardýgt, kunnu vit kanska selja okkara royndir til onnur støð, ið líkjast Føroyum, bæði jarðfrøðiliga og í veðurlagi.

Bárður Joensen væntar, at alduorka kann gerast ein týðandi partur av teimum orkukeldum, ið skulu til fyri at røkka málinum um, at øll elframleiðsla í Føroyum verður grøn í 2030.

- Eg ímyndi mær, at 15-20 prosent av elframleiðsluni kann koma frá alduorku. Kanska meir, um tað eisini eydnast at finna loysnir fyri at lagra streymin í staðin fyri at framleiða hann beinleiðis inn á netið, sigur hann.

